

KÖZLEMÉNYEK

A KÜLFÖLDI IDEGENFORGALOM ÉS A SZÁLLODAHELYZET 1958—1959-BEN

FENYŐ IMRÉNÉ — SÁRDI ENDRE

Növekvő idegenforgalmunk szükségessé teszi, hogy részletesen elemezzük fejlődését, struktúráját, irányait, valamint az ezzel szoros összefüggésben levő szállodahelyzetet is, főleg abból a szempontból, hogy alkalmas-e az egyre fejlődő idegenforgalom szükségleteinek kielégítésére.¹

Bár a szűkebb értelemben vett idegenforgalom az országba 24 órát meghaladó tartózkodásra érkező idegen állampolgárookra, tehát a befelé irányuló turistaforgalomra korlátozódik, statisztikai megfigyelésünk kiterjed a magyar állampolgárok külföldre utazásainak megfigyelésére is. Ez azért nagyfontosságú, mert hazánk nemzetközi kapcsolatainak fejlődése és a magyar állampolgárok külföldi utazásainak lehetősége politikai jellegű kérdések; a megfigyelés adatai hozzásegítik párt- és állami szerveinket az idegenforgalom megfelelő fejlesztésének irányításához. Az ellenforradalom alatt különös súllyal vitatták ellenségeink és a megtevesztettek azt a visszaesést, ami hazánk idegenforgalmában a II. világháború után bekövetkezett, és ezt igyekeztek úgy feltüntetni, mintha ez a szocialista rendszer természetes velejárója lenne.

Erre az elméletre már az ellenforradalom előtti évek fokozatos fejlődése, de különösen az 1958—1959-es esztendőik tényadatai alaposan rácafoltak. Az 1959-ben hazánkba látogató külföldiek száma ugyan még csak 50%-át érte el az 1937. évi becsült adatoknak, a kiutazó magyar állampolgárok száma azonban már elérte az 1937. évit. Ezek a tények is mutatják, hogy az idegenforgalom szoros összefüggésben van a nemzetközi helyzettel. Ahogy növekednek a Szovjetunió vezetete béketábor sikerei, ahogy enyhül a nemzetközi légkör, úgy nyílik meg a lehetősége az idegenforgalom fejlődésének, a népek közötti közvetlen kapcsolatok szélesítésének. Az ellenforradalom utáni politikai-gazdasági konszolidáció, hazánk nemzetközi kapcsolatainak erősödése lehetővé tette, hogy a külföldre irányuló utazások száma növekedjék és hazánkat is hivatalos és magánvendégként egyre többen keressék fel.

Az idegenforgalom alakulása 1951 óta

Idegenforgalmunk — a felszabadulás utáni évek alacsony szintje után — lényegében 1955-ben indult meg és azóta gyors ütemben fejlődik. Az ellen-

¹ Idegenforgalmi statisztikánk az utóbbi 2—3 évben sokat fejlődött. A felszabadulás előtti időkből idegenforgalmunkról országos adatok nem készültek, csak becsült adataink vannak. 1951-től kezdve rendelkezésünkre állnak a határforgalmi adatok, melyek a határon ki-, illetve belépő külföldi és magyar állampolgárok számát mutatják ki. Az 1958- és 1959-es években statisztikánk már nemcsak olyan kérdésekre tud választ adni, hogy hány külföldi kereste fel országunkat, hány magyar állampolgár kapott útlevelet, illetve utazott külföldre, hanem több-kevesebb pontossággal képet kaphatunk arról is, hogy mely országokból, milyen céllal keresték fel hazánkat, hol és mennyi ideig tartózkodtak országunkban, valamint arról, hogy hova, mely országokba utaztak magyar állampolgárok, milyen céllal és mennyi időre. Ezek az adatok azonban nem teljesek; 1958-ban csak 54,8%-a, 1959-ben már 83,6%-a teljes aktív idegenforgalmunknak és 82,1, illetve 92,3%-a a külföldre utazó magyarok számának. A diplomata útlevéllal utazó személyekre az adatgyűjtés nem terjedt ki. Az idegenforgalmi statisztika megszervezésével és előzetes adataival egyikünk e folyóiratban már foglalkozott. Lásd *Fenyő Imréné: A magyar idegenforgalmi statisztika megszervezése és előzetes adatai. Demográfia*, 1959. évi 1. sz. 130—134. old.

forradalmat követő 1957. évi visszaesés után az aktív idegenforgalom rohamosan nő és 1959-ben — mint erre már utaltunk — az 1937. évinek 50%-át érte el. Passzív idegenforgalmunk az 1956. évi csúcs és az 1957. évi visszaesés után ismét nagymértékben emelkedik, és bár még az 1956. évi érték alatt van, az 1937. évit már elérte.

*1. Az idegenforgalom visszatekintő adatai**
Ретроспективные сведения туристического движения
Retrospective Figures Concerning Tourist-Traffic

	Bentazó (1)	Átutazó (2) külföldi állampolgárok száma	Összes (3)	Külföldre utazó magyar állampolgárok száma (4)
1937**	380 000	.	.	220 000
1951	15 879	21 242	37 121	18 696
1952	15 806	14 730	30 536	16 483
1953	.	.	69 756	20 530
1954	.	.	40 660	25 565
1955	.	.	102 619	99 071
1956	124 202	74 765	198 967	269 721
1957	76 221	136 656	212 877	136 152
1958	153 575	163 491	317 066	205 003
1959	189 732	221 103	410 835	222 066

* Határforgalmi, tehát teljes adatok. ** Becsült adat.

Горизонтальная графа: Численность (1) приезжающих, (2) проезжающих, (3) всех иностранных граждан; (4) численность выбывших венгерских граждан за границу.

Heading: Number of (1) entering, (2) transient, (3) all foreign citizens, (4) Hungarian citizens travelling abroad.

Az 1. tábla adatai arról is tanúskodnak, hogy a hazánkon átutazók száma erősen megnövekedett. Magyarország bekapcsolódása a nemzetközi közlekedési útvonalakba a személyszállítás terén is jelentős gazdasági előnyökkel jár. Az a körülmény, hogy 1951-ben alig több, mint 21 ezer külföldi állampolgár utazott át Magyarországon és még 1956-ban sem érte el számuk a 75 ezret, míg 1959-ben már a 220 ezret is meghaladta, jól mutatja, hogy egyre jobban kihasználjuk azt a lehetőséget, amely hazánk földrajzi fekvéséből adódik. Természetes azonban, hogy az átutazók számának ilyen emelkedésében a szomszédos országok idegenforgalmának fejlődése is közrejátszik.

A fejlődés gyors üteme ellenére meg kell jegyeznünk, hogy hazánk idegenforgalma nemzetközi szinten mind számát, mind pedig 1000 lakosra számított mutatóit vizsgálva, még alacsony. 1958-ban 1000 lakosra a legnagyobb idegenforgalmú országok közül Svájcban 790, Ausztriában 500, Olaszországban 314, Dániában 58, Görögországban 31, míg Magyarországon 15 külföldi vendég jutott. Ennek egyik jelentős oka — mint erre még később kitérünk — a szállodai férőhelyek csekély száma.

1959 nyarán idegenforgalmunk emelkedéséhez jelentősen hozzájárult a csereüdültetések számának növekedése. Mindamellet óriási lehetőségek vannak még Magyarországon az idegenforgalom fejlesztése terén, és ezeket még nem minden esetben használtuk ki kellőképpen. Fokozni kellene propagandamunkánkat külföldön, ismertetni a magyarországi üdülési nagyszűrű lehetőségeit, fel kellene hívni a külföldiek figyelmét a hazánkban — még a Balaton vidékén kívül is — nagy számmal adódó üdülési lehetőségekre.

Az idegenforgalom irányai

Idegenforgalmunk túlnyomó része a szomszédos országokkal, illetve a baráti népi demokráciákkal bonyolódik le. A Magyarországot felkereső külföldiek közül a baráti országok állampolgárainak száma az 1958. évvel szem-

ben megnőtt, arányuk az összes beutazásokhoz viszonyítva azonban 3,8%-kal csökkent, azaz nagyobb ütemben nőtt a tőkés országból érkező vendégek száma; ami nemzetközi kapcsolataink javulását, hazánk népszerűségének emelkedését jelzi. Különösen vonatkozik ez az európai tőkés országokra, ezen belül is leginkább Ausztriára és Nyugat-Németországra.

A külföldre utazó magyar állampolgárok száma 1958-ról 1959-re mind a szocialista, mind pedig a tőkés országok irányában körülbelül egyenlő mértékben növekedett. A baráti országokon belül a legjobban a Szovjetunióba utazó magyar állampolgárok aránya nőtt, ami arra utal, hogy megnövekedett az érdeklődés a Szovjetunió iránt (ez különben a társasutazások egyre növekvő népszerűségében is kifejezésre jut). A tőkés országok közül az Ausztriába irányuló utazások aránya nőtt a legerőteljesebben.

2. Az idegenforgalom megoszlása állampolgárság, illetve a felkeresett országok szerint
Распределение туристического движения по гражданству и посещенным странам
Tourist-Traffic by Citizenship and Countries Visited

Ország (állampolgárság)	Magyarországon tartózkodott külföldi állampolgárok*		Külföldre utazó magyar állampolgárok**	
	1958 (1)	1959	1958 (2)	1959
<i>Európai népi demokratikus országok</i>	83,8	80,0	90,7	89,1
Ebből:				
Csehszlovákia	30,4	31,1	49,7	51,1
Románia	13,0	10,7	23,1	17,1
Jugoszlávia	9,0	4,5	5,0	2,8
Szovjetunió	18,6	13,8	5,6	7,1
Német Demokratikus Köztársaság	6,9	11,7	4,6	6,7
Lengyelország	3,0	6,3	1,5	3,1
<i>Egyéb európai országok</i>	13,8	17,0	8,5	9,2
Ebből:				
Ausztria	5,4	7,0	2,7	4,1
Német Szövetségi Köztársaság ...	2,6	3,6	2,5	2,7
Franciaország	1,7	2,2	0,5	0,6
Egyesült Királyság	0,9	1,0	0,3	0,3
<i>Egyéb világrészek</i>	2,4	3,0	0,8	1,7
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0

* Határforgalmi, teljes adatok alapján.

** Statisztikai adatgyűjtés alapján, 1958-ban a kiutazók 82,1 %-áról, 1959-ben 92,3 %-áról.

Горизонтальная графа: (1) Иностранные граждане проживавшие в Венгрии; (2) венгерские граждане выехавшие за границу.

Heading: (1) Foreign citizens having stayed in Hungary; (2) Hungarian citizens having travelled abroad.

A legnagyobb forgalmat Csehszlovákiával bonyolítjuk le. A szomszédos országokkal (különösen Csehszlovákiával, Romániával és Jugoszláviával) kapcsolatos idegenforgalmunkat elsősorban a rokonlátogatások emelik, ez bizonyos mértékig még a Szovjetunióval való forgalmunkban is szerepet játszik. Lengyelország és a Német Demokratikus Köztársaság részarányának emelkedését ezzel szemben főként a társasutazások, különösen a cseréüditések fellendülése okozta. Az idegenforgalom növelésének ez a formája igen előnyös, mert a szállodai kapacitást nem terheli, a vállalatok, intézmények üdülőiben bonyolódik le anélkül, hogy a hazai üdülési lehetőségeket csökkentené, sőt módot nyújt arra, hogy minél több magyar munkás és alkalmazott ismerhesse meg a külföldi, különösen a baráti országokat anélkül, hogy ez nagyobb anyagi megterhelést jelentene bárki részére.

Az idegenforgalom idényszerűsége

Az idegenforgalom zöme (53–56%-a) a nyári hónapokban bonyolódik le; hazánk éghajlati viszonyai és idegenforgalmi szokásai mind a nyári üdülésnek kedveznek. Sajnos, a budapesti szállodákon és a balatoni üdülőkön és szállodákon kívül idegenek fogadására alkalmas berendezésünk alig van, és ez a körülmény az amúgy is gyér látogatottságú, téli üdülésre alkalmas vidékek (Mátra, Bükk, Mecsek) idegenforgalmát jelentős mértékben csökkenti.

A magyar állampolgárok külföldre történő utazásai is nagyrészt a nyári főszezonban bonyolódnak le, ami nagyrészt a tradicionális szokásokat mutató, üdülési céllal történő kiutazások súlyának növekedésével magyarázható. Nálunk ugyanis az üdülést a lakosság zöme csak mint „nyaralást” tudja elképzelni, a dolgozók is legszívesebben nyáron veszik igénybe fizetett szabadságukat. Azok az országok, ahova kiutazásaink száma nőtt (Lengyelország, NDK, Bulgária), szintén nyári elhelyezésre és szórakozásra berendezett országok. Ezért a társasutazások zöme és az egész csereüdültetés nyáron bonyolódik le, tovább növelve az utazások egyenlőtlen eloszlását. Ennek megfelelően átlagon felüli nyári kiugrás jelentkezik a magyar állampolgárok Lengyelországba és a Német Demokratikus Köztársaságban történő utazásainál (ezt a csereüdülések megnövekedése okozza), míg a kapitalista országokba történő utazások havi megoszlása kiegyensúlyozottabb.

3. Az idegenforgalom idényhullámzása, 1958—1959*

Сезонная флуктуация туристического движения в 1958—1959 гг.

Seasonal Fluctuation of the Tourist-Traffic, 1958—1959

H ó n a p	Magyarországon tartózkodott külföldi állampolgárok (1)				Külföldre utazó magyar állampolgárok (2)			
	1958		1959		1958		1959	
	száma	az átlag %-ában	száma	az átlag %-ában	száma	az átlag %-ában	száma	az átlag %-ában
Január	6 524	46,3	9 517	59,8	10 264	60,1	7 157	38,7
Február	6 992	49,6	6 820	42,8	9 550	55,9	7 500	40,5
Március	7 651	54,3	7 114	44,7	10 068	58,9	11 898	64,3
Április	8 978	63,7	8 949	56,2	11 875	69,5	11 223	60,6
Május	10 761	76,4	16 248	102,1	14 101	82,5	13 233	71,5
Június	14 522	103,1	16 568	104,1	18 658	109,2	19 775	106,9
Július	20 514	145,6	26 802	168,4	29 445	172,4	40 740	220,2
Augusztus	26 505	188,1	35 017	220,0	39 180	229,3	43 380	234,4
Szeptember ...	19 984	141,9	25 337	159,2	22 620	132,4	21 281	115,0
Október	13 286	94,3	16 726	105,1	14 697	86,0	16 903	91,3
November	9 867	70,0	12 480	78,4	10 160	59,5	12 117	65,5
December	9 383	66,6	9 455	59,4	14 385	84,2	16 859	91,1
Összesen	154 967	100,0	191 033	100,0	205 003	100,0	222 066	100,0

* Határforgalmi adatok.

Горизонтальная графа: См. табл. 2.

Heading: See Table 2.

Ez az idényhullámzás a beutazó külföldiekre is jellemző. Kivételt képeznek a jugoszlávok, akiknél a beutazások éves megoszlása egyenletesebb, mint hogy 1959-ben társasutazásokat Magyarországra nem szerveztek. A franciák beutazásánál a nyári csúcs az átlagosnál kiemelkedőbb, a nyugat-németek zöme pedig a múlt év novemberi Magyarország—NSZK labdarúgó mérkőzésre érkezett.

Az utazás célja

Az idegenforgalom jellegét legjobban az utazások céljának vizsgálata tárja fel. Az erre vonatkozó adatok azt mutatják, hogy mindkét irányú idegenforgalmunk elsősorban rokonlátogatás jellegű; a külföldieknek 40,3%-a, a

magyar állampolgároknak 58,2%-a látogatási céllal utazott 1959-ben, de ez az arány már 7, illetve 14%-kal alacsonyabb az előző, 1958. évinél. A magyar állampolgárok külföldre történő utazásával az üdülés-társasutazás aránya több mint 10%-kal növekedett, ezzel szemben a külföldiek utazásának bevallott céljai között az üdülés-társasutazás az elmúlt évben, súlyát tekintve, nem emelkedett. Meg kell jegyeznünk, hogy sok külföldi, aki társasutazással érkezett hazánkba, a statisztikai kérdőíven az utazás céljaként látogatást jelölt meg — ez az IBUSZ kimutatásaiból megállapítható. Mindenesetre az üdülés-társasutazás aránya — ha egyelőre csak kis mértékben is — növekvőben van és ez egészséges fejlődési folyamatot takar, mert ezáltal egyre több a tényleges idegenforgalmat jelentő turista-utazások száma, különösen a csehek, lengyelek, románok és nyugat-németek részéről.

A hivatalos jellegű utazások aránya mindkét irányban emelkedett, és ez gazdasági, kulturális, valamint sportkapcsolataink fejlődését mutatja. Külön örvendetes, hogy a beutazó külföldiek hivatalos utazásainak aránya az elmúlt évben mintegy 8%-kal volt magasabb az előző évinél.

4. Az idegenforgalom megoszlása az utazás célja szerint, %*

Туристическое движение по цели поездки
Tourist-Traffic by Purpose of Journey

Év	Hivatalos utazások összesen (1)	összesen (3)	Magánutazások (2)			Ismeretlen (7)	Mind-össze (8)
			látogatás (4)	ebből üdülés, társasutazás (5)	egyéb (6)		
<i>a) Magyarországon tartózkodott külföldi állampolgárok</i>							
1958	17,5	81,4	47,5	33,7	0,2	1,1	100,0
1959	25,2	71,0	40,3	30,4	0,3	3,8	100,0
<i>b) Külföldre utazó magyar állampolgárok</i>							
1958	<i>c) férfiak</i>	11,7	37,8	30,5	7,0	0,3	49,6
	<i>d) nők</i>	2,5	47,7	41,8	5,4	0,5	50,4
	<i>e) együtt</i>	14,2	85,5	72,3	12,4	0,8	100,0
1959	<i>c) férfiak</i>	15,0	36,7	24,5	11,8	0,4	52,3
	<i>d) nők</i>	2,8	44,5	33,7	10,2	0,6	47,7
	<i>e) együtt</i>	17,8	81,2	58,2	22,0	1,0	100,0

* Statisztikai adatgyűjtés alapján, részleges adatok.

Горизонтальная графа: (1) Всего поездок по делам службы; (2) частные поездки (3) вместе; в том числе: (4) визит; (5) отдых; совместное путешествие; (6) другая поездка; (7) цель неизвестна; (8) общий итог.

Heading: (1) Total journeys on official matter; (2) private journeys (3) total; of which: (4) visit; (5) holiday, conducted tour; (6) other; (7) purpose unknown; (8) altogether.

A magyar állampolgárok kiutazásainál a nők aránya 1958-ban 50,4% volt, míg 1959-ben ez az arány a férfiak javára tolódott el, mert a látogatás-jellegű utazások száma — amelyeknél a nők aránya magas — a két vizsgált év folyamán csökkent, a hivatalos utazások száma pedig, amelyeknél a nők részvételi aránya rendkívül alacsony, megnövekedett.

A tartózkodási idő

Az idegenforgalomban részvevő személyek száma egymaga nem mutatja az idegenforgalom nagyságát, ehhez azt is meg kell vizsgálnunk, hogy a külföldiek mennyi időt töltenek a felkeresett országban. A tartózkodási idő természetesen szoros összefüggésben van az utazás céljával. A látogatás jellegű utazások hosszabb, az üdülések rövidebb, a hivatalos utazások pedig általá-

ban még rövidebb ideig tartanak. Hazánkban a külföldiek 1958-ban átlag 16, 1959-ben átlag 15 napot töltöttek, míg a magyar állampolgárok átlagos külföldi tartózkodási ideje az 1958. évi 23 nappal szemben 20 napra csökkent. Ezt a csökkenést azonban a rokonlátogatások arányának visszaesése okozza, így végső fokon idegenforgalmunk egészséges fejlődésére utal. Az előző évihez képest a 8 napnál rövidebb időtartamú utazások aránya — nagyrészt a társasutazások és a hivatalos utazások számának növekedése következtében — emelkedett.

5. Az idegenforgalom megoszlása a tartózkodási idő szerint, %*

Туристическое движение по сроку пребывания, в процентах

Tourist-Traffic by Length of Stay, Per Cent

Tartózkodási idő (nap)	Magyarországon tartózkodott külföldi állampolgárok (2)		Külföldre utazó magyar állampolgárok (3)	
	1958	1959	1958	1959
(1)				
1— 2	5,2	4,4	0,7	1,7
3— 7	22,9	27,8	11,0	17,0
8—14	32,1	31,4	47,9	47,7
15—30	31,5	28,8	33,3	27,4
31—90	7,7	6,8	5,4	4,8
91 és több	0,6	0,8	1,7	1,4
Átlagos tartózkodási idő (nap)	16	15	23	20

* Statisztikai adatgyűjtés alapján, részleges adatok.

Горизонтальная графа: (1) Срок пребывания (дни); (2) иностранные граждане пробывшие в Венгрии; (3) венгерские граждане выбывшие за границу.

Heading: (1) Length of stay (days); (2) foreign citizens having stayed in Hungary; (3) Hungarian citizens having travelled abroad.

Magyarország főbb idegenforgalmi tájai

Hazánk legfőbb idegenforgalmi gócpontja Budapest; a külföldiek 56,6%-a megfordult a fővárosban, és ebből 52% egyenesen Budapestre érkezett. Ez részben közlekedési vonalaink koncentráltóságából adódik; repülőgéppel például külföldről csak Budapestre lehet érkezni. A Balatonhoz utazó külföldieknek mintegy 70%-a első tartózkodási helyül Budapestet jelölte meg.

Második és jelentőségében egyre növekvő idegenforgalmi központunk a Balaton. 1959-ben a külföldiek 15,8%-a jelölte meg, hogy a Balatonnál tartózkodott, míg 1958-ban csak 10,6%. Ha tekintetbe vesszük, hogy 1958-ban a külföldiek 11,7, 1959-ben 15,3%-ának tartózkodási helye ismeretlen, és hogy a választ adók sem sorolják fel mindazokat a helyeket, ahol 48 óránál hosszabb ideig tartózkodtak, a Balaton felkereső idegenek aránya feltehetően az említettél is magasabb. A legnagyobb számban a csehek, a keletnémetek és a lengyelek látogatták balatoni fűrdőhelyeinket.

A Dunakanyar helységeinek külföldi látogatottsága is viszonylag számottevő: az elmúlt évben a külföldiek 2,4%-a kereste fel ezt a vidéket.

Hegyvidékeink látogatottsága már kevésbé jelentős: a Pécsét és környékén, Sopronban és környékén, valamint a Mátra és Bükk hegységben együttesen megfordult külföldiek aránya 1959-ben mindössze 2,8%. Meg kell jegyeznünk, hogy a 48 óra időtartamon belüli látogatások ezekben az adatainkban egyáltalán nem szerepelnek és így az adatok torzítottak.

A 6. tábla adataiból kitűnik, hogy a külföldiek még nem ismerik eléggé hazánk szép tájait, és hogy hegyvidékeink látogatottsága terén igen sok a kiaknázatlan lehetőség, amit idegenforgalmi szerveink feladata lenne kihasználni. A hazánkba érkező külföldiekkel autocar kirándulások, körutazások szervezésével lehetne megismertetni hazánk különböző tájait. Az elszállásolási lehetőségeket ezeken a helyeken bővíteni kellene akár szállodák,

turistaházak létesítésével, akár a fizetővendéglátó hálózat kiterjesztésével. E mellett nyári egyetemek, téli sportversenyek szervezésével is csökkenteni lehetne Budapest túlsúlyát a külföldi idegenforgalomban.

6. A külföldiek megoszlása felkeresett főbb idegenforgalmi tájaink szerint, 1959-ben*
Распределение иностранцев по пребыванию на важнейших краях интуризма Венгрии в 1959 г.
Foreigners by Visited Important Regions of Tourism in Hungary, 1959

Állampolgárság (1)	Buda- pesten (2)	A Balatonnál (3)	A Duna- kanyar- ban (4)	Hegy- vidéken (5)
tartózkodott külföldiek aránya (%)**				
Összesen	56,6	15,8	2,4	2,8
Ebből:***				
Csehszlovákia	62,4	26,0	1,9	2,7
Románia	61,3	3,7	0,8	2,2
Jugoszlávia	35,8	1,5	0,5	4,3
Bulgária	73,2	11,3	0,1	2,5
Lengyelország	85,7	25,6	6,1	2,8
Német Demokratikus Köztárs.	67,3	32,6	9,0	3,9
Ausztria	46,3	9,3	0,4	7,6
Franciaország	92,1	9,6	0,6	2,3
Egyesült Királyság	84,4	11,5	0,4	1,1
Német Szövetségi Köztársaság .	71,7	4,0	0,6	2,2

* Statisztikai adatgyűjtés alapján, részleges adatok.

** Itt figyelembe vettük, hogy egy személy több helyen is tartózkodott.

*** A Szovjetunió adatai hiányosak, ezért nem közöljük.

Горизонтальная графа: (1) Гражданство; относительное число иностранцев пробывших (2) в Будапеште; (3) при озере Балатон; (4) при изгибе Дуная; (5) в горных районах.

Heading: (1) Citizenship; rate of foreigners having stayed (2) in Budapest; (3) at the Lake Balaton; (4) at the curve of the Danube; (5) in the mountain regions.

Külföldi idegenforgalmunk további növelésének egyik legnagyobb akadálya a szállodák és egyéb szálláshelyek hiánya. A hazai szálláshely-struktúra a felszabadulás előtti helyzethez viszonyítva jelentősen megváltozott, a szállodák, fogadók befogadóképessége 1937-hez viszonyítva közel 60%-kal csökkent, az üdülőházaké pedig ezalatt mintegy ötszörösére nőtt.

Szállodáink kapacitása

Az idegenforgalom néhány éve tapasztalt megélénkülése óta szállodáink, fogadóink és turistaházaink befogadóképessége csak kis mértékben változott.

7. A befogadóképesség alakulása 1937—1959 között

Динамика вместительности в 1937—1959 гг.

Shape of Accomodation, 1937—1959

	1937*	1957	1958	1959	1959. év az 1937. év %-ában
1. Szálloda	23 541	10 950	10 438	11 654	49,5
2. Fogadó	9 226	934	1 107	1 090	11,8
3. Turistaház	2 004	1 912	1 636	2 017	100,6
4. Összesen	34 771	13 796	13 181	14 761	42,5

* A szállodák és fogadók adatai a penziókat is tartalmazzák.

Вертикальная графа: 1. Отели; 2. гостиницы; 3. туристские базы; 4. вместе.

Lateral text: 1. Hotels; 2. hostleries; 3. hospices; 4. together.

Az 1958-ban bekövetkezett férőhely csökkenés annak a következménye, hogy a Hungária Balaton Vállalat szállodáit 1957-ben az idegenforgalom rendelkezésére bocsátották, de a következő évben a szállodák már egyéb célokat szolgáltak.

A hazai szállodakapacitás, a klasszikus idegenforgalmi országokéhoz viszonyítva mind abszolút mind relatív értelemben véve elmaradott. 1958-ban Ausztria kb. 240 000, Belgium 83 000, az Egyesült Királyság 1,1 millió, Franciaország 1,4 millió, Hollandia 107 000, Jugoszlávia 31 000, a Német Szövetségi Köztársaság 540 000, Olaszország 680 000, Svájc 190 000 szállodai, illetve penzió férőhellyel rendelkezett. Az ezer lakosra jutó ágyak száma Ausztriában 34, Belgiumban 9, az Egyesült Királyságban 20, Franciaországban 32, Hollandiában 10, Jugoszláviában 2, a Német Szövetségi Köztársaságban 10, Olaszországban 14, Svájcban 37, Magyarországon kb. 1.

Az európai országok fővárosaiban a szállodai férőhelyek száma az utóbbi években jelentős mértékben növekedett. E téren Budapesten is tapasztalható bizonyos fejlődés, 1959 végén a férőhelyek száma mintegy 12%-kal volt több, mint 1957-ben. A turistaházak férőhelyei három év alatt 25%-kal növekedtek.

Nagyobb mértékű szállodai férőhelynövekedés az utóbbi években a Balatonparton volt tapasztalható. Különösen 1959-ben növekedett a férőhelyek száma a motelek üzembehelyezésével, amelyek 1200 új férőhellyel járulnak hozzá a szállodahiány csökkentéséhez. A Balaton-parton a szállodák és szállodajellegű intézmények szobáinak száma 1957–1959 között 17,4%-kal, az ágyak száma pedig 13,5%-kal növekedett.

A szállodák nagysága (szobaszám) szerinti megoszlása, valamint az egyes kétágyas szobák arányának — itt most nem részletezett — vizsgálata arra utal, hogy különösen a megyeszékhelyeken e téren még igen sok a tennivaló. A szállodák színvonalát az egy-két és többágyas szobák arányán túlmenően a fürdőszobával, központi fűtéssel, melegvízzel való ellátottság jellemzi. E téren számottevőbb fejlődés az elmúlt években sajnos nem volt. Fürdőszobával a szobáknak mintegy tizede, központi fűtéssel és melegvizellátással kb. fele rendelkezik. Mindez különösen a vidéki városok külföldi idegenforgalmának fejlődését még jóideig hátráltatja.

Szállodajellegű intézményeink vendégforgalma

Az elmúlt két év folyamán szállodáink vendégforgalma növekedett, aminek az oka egyrészt külföldi idegenforgalmunk örvendetes fellendülésében, másrészt a növekvő életszínvonal következtében a lakosság üdülési igényének és utazási kedvének növekedésében keresendő.

8. A szállodajellegű intézmények vendégforgalma, 1958—1959

Оборот отелей (и других подобных учреждений) в 1958—1959 гг.

Turnover of Hotels (and of other Similar Institutions), 1958—1959

	1958	1959	1958 = 100
1. Vendégek száma			
2. belföldi	1 073 117	1 133 993	105,7
3. külföldi	84 735	130 333	153,8
4. Összesen	1 157 852	1 264 326	109,2
5. Vendégnapok száma			
2. belföldi	1 980 187	2 111 162	106,6
3. külföldi	338 700	473 073	139,7
4. Összesen	2 318 887	2 584 235	111,4

Вертикальная графа: 1. Численность клиентов; 2. отечественные; 3. зарубежные; 4. всего; 5. дни пребывания.

Lateral text: 1. Number of guests; 2. natives; 3. foreigners; 4. total; 5. days of sojourn.

A szállodajellegű intézmények vendégforgalmának negyedévenkénti alakulására az elmúlt két évben az a jellemző, hogy az év téli felére — az első

és a negyedik negyedévre — jut a vendégnapok kb. 40%-a, a nyári félévre pedig kb. 60%-a.

1958-ban a külföldiek háromnegyed része, 1959-ben pedig mintegy kétharmada Budapest szállodáiban tartózkodott, ahol egyébként mindkét évben a vendégnapok több mint egyharmadát külföldiek töltötték el. Budapestnél kisebb a jelentősége ebből a szempontból a Balatonpartnak, az ország többi vidékén pedig nem számottevő a külföldiek szállodai forgalma. A Balatonpart külföldi vendégforgalma 1959-ben az előző évhez viszonyítva nagymértékben növekedett. Ennek lehetőségét elsősorban a motelek létesítése adta meg.

9. A szállodajellegű intézmények vendégforgalmának alakulása 1959-ben

Оборот отелей (и других подобных учреждений) в 1959 г.

Turnover of Hotels (and of other Similar Institutions), 1959

Terület	Belföldi	Külföldi	Összes	Külföldi	Belföldi	Külföldi	Összes	Külföldi
	vendégek száma (ezer fő)			vendégek az összes vendégek %-ában		vendégnapok száma (ezer nap)		összes vendégnapok az összes vendégnapok %-ában
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1958								
1. Budapest ..	302,1	60,1	362,2	16,6	494,9	268,6	763,5	35,2
2. Balatonpart.	56,3	9,0	65,3	13,8	130,6	40,9	171,5	23,8
3. Megye- székhely, megyei jogú város	385,0	11,8	396,8	3,0	706,3	21,3	727,6	2,9
4. Egyéb	329,7	3,9	333,6	1,2	648,4	7,9	656,3	1,2
5. Összesen .	1073,1	84,8	1157,9	7,3	1980,2	338,7	2318,9	14,6
1959								
1. Budapest ..	291,0	87,8	378,8	23,2	495,2	350,1	845,3	41,4
2. Balatonpart.	71,8	20,1	91,9	21,9	202,9	77,8	280,7	27,7
3. Megye- székhely, megyei jogú város	416,5	17,3	433,8	4,0	748,9	33,0	781,9	4,2
4. Egyéb	354,7	5,1	359,8	1,4	664,2	12,2	676,4	1,8
5. Összesen .	1134,0	130,3	1264,3	10,3	2111,2	473,1	2584,3	18,3

Горизонтальная графа: Численность (1) отечественных, (2) зарубежных, (3) всех клиентов (1000 лиц); (4) иностранцы во процентах всех клиентов; дни пребывания (5) отечественных, (6) зарубежных, (7) всех клиентов (1000 дней); (8) дни пребывания иностранцев во процентах всех дней пребывания.

Вертикальная графа: 1. Будапешт; 2. берег озера Балатон; 3. главные и комитатские города; 4. другие местности; 5. всего.

Heading: Number of (1) native, (2) foreign, (3) total guests ('000 omitted); (4) foreign guests per 100 total guests; days spent by (5) native, (6) foreign, (7) total guests ('000 omitted); (8) days spent by foreigners per 100 total days of sojourn.

Lateral text: 1. Budapest; 2. shore of the Lake Balaton; 3. chief and county towns; 4. other localities; 5. total.

A külföldi vendégek átlagosan hosszabb ideig tartózkodtak a szállodákban, mint a belföldiek. A külföldiek átlagos tartózkodási ideje 1958-ban 4, 1959-ben 3,6 nap volt. A külföldiek átlagos tartózkodási ideje a budapesti szállodajellegű intézményekben a háború előtti évekhez viszonyítva növekedett, 1937-ben ugyanis 3,3 nap volt az itt-tartózkodás átlagos időtartama. A Balaton-mentén a külföldiek tartózkodási ideje ezzel szemben jelentősen

csökkent, a felszabadulás előtti években az átlagos tartózkodási idő mintegy 15 nap volt, tehát a jelenleginek mintegy négyszerese. A külföldi vendégek tartózkodási ideje jól tükrözi a mozgó idegenforgalom világszerte egyre jobban megnyilvánuló tendenciáját.

A szállodák külföldi idegenforgalma a két nagy idegenforgalmi területen, Budapesten és a Balaton-mentén néhány nagyobb szállodára összpontosul. Így Budapesten a külföldiek által leglátogatottabb a Margitszigeti Nagyszálló, a Béke Szálló, a Palace Szálló, a Duna Szálló, az Astoria Szálló, míg a Balatonnál a balatonfüredi Aranycsillag Szálló, a balatonalmádi Tulipán Szálló, valamint a siófoki és a tihanyi motel.

10. A külföldiek által leginkább látogatott szállodák 1959-ben Budapesten és a Balatonparton
Наиболее посещенные иностранцами отели в Будапеште и в прибалатонском крае в 1959 г.
Hotels, by Foreigners mostly Frequented, in Budapest and the Balaton Region, 1959

	Külföldi vendégek száma (ezer fő)	ezer nap	Külföldiek által eltöltött vendégnapok	
			száma	a szállodában
	(1)	(2)	a terület összes vendég- napjainak %-a (3)	eltöltött ven- dégnapokból külföldi ven- dégnapok (%) (4)
Budapest				
Margitszigeti Nagyszálló	8,9	41,0	11,7	78,7
Béke	4,9	28,6	8,2	39,7
Palace	6,4	25,8	7,4	40,3
Duna	7,1	34,4	9,8	87,1
Astoria	7,0	37,8	10,8	50,3
Szabadság	13,6	46,6	13,3	50,3
Felsoroltak összesen	47,9	214,2	61,2	54,2
Fel nem soroltak összesen	39,9	135,9	38,8	30,2
Mindössze	87,8	350,1	100,0	41,4
Balatonpart				
Balatonfüredi Aranycsillag	2,9	12,2	15,7	36,5
Balatonalmádi Tulipán	3,3	8,1	10,4	52,3
Siófoki motel	1,3	8,2	10,5	46,6
Tihanyi motel	1,8	8,2	10,5	32,0
Felsoroltak összesen	11,3	36,7	47,1	40,2
Fel nem soroltak összesen	8,8	41,1	52,9	21,7
Mindössze	20,1	77,8	100,0	27,7

Горизонтальная графа: (1) Численность иностранцев (1000 лиц); дни пребывания иностранцев (2) 1000 дней; (3) во процентах всех дней пребывания района; (4) дни пребывания иностранцев во процентах ко всем дням пребывания в отелях.

Heading: (1) Number of foreign guests ('000 omitted); days spent by foreigners (2) thousand days; (3) per 100 total days of sojourn of the region; (4) days spent by foreigners per 100 total days spent in hotels.

A szállodák külföldi vendégeinek egy negyede Csehszlovákiából, mintegy 14%-a a Német Demokratikus Köztársaságból, 13%-a Lengyelországból, 12%-a a Szovjetunióból érkezett. 1959-ben az előző évhez képest a legnagyobb mértékben a lengyel vendégek száma nőtt (1958-ban 5900, 1959-ben 17 800 vendég), de növekedett a csehszlovák (1958-ban 20 000, 1959-ben 34 000), a Német Demokratikus Köztársaságból érkező (1958-ban 10 000, 1959-ben 18 000), az osztrák (1958-ban 4500, 1959-ben 6700), a Német Szövetségi Köztársaságból érkező (1958-ban 3000, 1959-ben 6200) vendégek száma is.

A Balaton-vidéken a szállodák, fogadók és turistaházak külföldi vendégforgalmának származási ország szerinti vizsgálata azt mutatja, hogy nagyobb idegenforgalomról elsősorban tulajdonképpen csak 1959-ben beszélhetünk.

11. A Balatonpart szállodáinak, fogadóinak és turistaházainak külföldi vendégforgalma
1959-ben

Оборот иностранцев в отелях, гостиницах и туристских базах прибалатонского края в 1959 г.
Turnover of Foreigners in the Hotels, Hostelties and Hospices of the Balaton Region, 1959

	Vendégek száma		Vendégnapok száma		Átlagos tartózkodási időtartam (nap)	
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	össze- sen	1958 = 100	össze- sen	1958 = 100	1958	1959
Ausztria	951	1611,8	8 546	3153,5	4,6	9,0
Csehszlovákia	9309	470,2	22 992	472,3	2,5	2,5
Egyesült Királyság	446	1537,9	2 161	3662,7	2,0	4,8
Franciaország	389	321,5	1 718	258,0	5,5	4,4
Lengyelország	1588	269,6	9 300	323,3	4,9	5,9
Német Demokratikus Köztársaság	3064	155,8	19 027	99,4	9,7	6,2
Svájc	46	460,0	58	276,2	2,1	1,3
Szovjetunió	3044	107,3	9 880	121,4	2,9	3,2

Горизонтальная графа: Численность (1) иностранцев; (2) дней пребывания; (3) среднее пребывание (дни).

Heading: Number of (1) foreigners; (2) days of sojourn; (3) average stay (days).

A szállodákban tartózkodók mintegy 32–34%-a egyénileg utazó külföldi vendég, az általuk eltöltött vendégnapok száma az összes külföldi vendégnapoknak mintegy a fele. A külföldi vendégek szállodaigényeit a lehetőség szerint a legmesszebbmenően kielégítik, sok esetben a belföldi igények rovására is.

Szállodai intézményekben 1959. évben 1 134 000 belföldi vendég szállt meg és 2 111 000 vendégnapot, átlagosan vendégenként 1,9 napot töltött el. A belföldiek aránya a növekvő külföldi igények következtében országosan mintegy 3%-kal, Budapesten kb. 6%-kal, a Balaton-melléken pedig 8%-kal csökkent.

A belföldi vendégforgalom területenként erősen eltér a külfölditől. Míg a külföldi vendégforgalom Budapestre és Balaton-vidékre koncentrálódik, addig a belföldi forgalmat legnagyobb részét a megyeszékhelyek bonyolítják le.

A külföldi idegenforgalom további fejlődése – mint már az eddigiekből is látható volt – döntő mértékben a jelenlegi szálloda helyzet megjavulásától függ. A szállodák és hasonló jellegű intézmények kihasználtságának vizsgálata egyik jó fokmérője a jelenlegi helyzetnek. Az idegenforgalom szempontjából legnagyobb jelentőségű budapesti szállodák ágykihasználtsága rendkívül nagy, 1959-ben 96%, ezen belül a III. negyedévből 107% volt, tehát a pótágyakat is kiadták. Ha meggondoljuk, hogy a nemzetközi gyakorlat a 60–70%-os szállodai kihasználtságot tekinti normálisnak, úgy látható, hogy a szállodaépítés terén még rendkívül sok a tennivaló. Az elmondottak részben a Balaton-vidéki szállodákra és hasonló jellegű intézményekre is vonatkoznak. Itt a kihasználtság ugyan kisebb volt a budapestinél (1959-ben 56%), de a hétvégi csúcsgyógykezelésben a balatonparti szállodákban is 100% fölé emelkedett az ágykihasználás.

Összefoglalva megállapíthatjuk, hogy idegenforgalmunk fejlődése egyre gyorsuló ütemű, de a további fejlődés ugyanakkor számos kérdés megoldásától is függ; szálloda helyzetünk javítása, idegenforgalmi szerveink jobb munkája, mind előfeltételei annak, hogy a külföldiek növekvő mértékben látogassák meg hazánkat. Közleményünk és értékeléseink célja az volt, hogy az illetékes szerveket ezzel is hozzásegítsük az egyre növekvő feladatok megoldásához.

ИНОСТРАННЫЙ ТУРИЗМ И ПОЛОЖЕНИЕ С ГОСТИНИЦАМИ В 1958 И 1959 ГОДАХ

Резюме

Сравнение нынешнего состояния венгерского иностранного туризма с полученными путем оценки данными за 1937 год показывает, что активный иностранный туризм достиг 50% тогдашнего уровня, а пассивный находится приблизительно на уровне 1937 года. Значительный рост наблюдается в области транзитных проездов. При сравнении в международном плане становится заметным наше отставание в области иностранного туризма.

80—90% нашего туристского оборота происходит со странами народной демократии; однако в последние годы наблюдался также и рост удельного веса туристского оборота с капиталистическими странами. Помесячное распределение нашего иностранного туризма носит сильную печать сезонности — 53—56% оборота приходится на летние месяцы. Изучение путешествий по цели последних показывает, что их преобладающая доля приходится на посещение родственников (40,3% активного и 58,2% пассивного оборота), однако же, наряду с этим, постоянно возрастает число коллективных поездок, имеющих в качестве цели отдых. Рост служебных командировок свидетельствует об укреплении экономических и культурных связей Венгрии с зарубежными странами.

Иностранцы проводят в Венгрии в среднем 16 дней, а венгерские граждане за границей в среднем 20 дней. Повышение удельного веса коллективных поездок действует в направлении сокращения средней продолжительности пребывания.

Центром венгерского иностранного туризма является Будапешт — в 1959 году 56,6% иностранцев посетило венгерскую столицу. Имеет место также и постоянное возрастание туристского значения озера Балатон. 16% посетивших Венгрию иностранцев провело там более 48 часов. Следует добиваться повышения туристского значения Дунайской извилины и горных местностей.

С развитием иностранного туризма самым тесным образом связан вопрос количества и качества мест в гостиницах. В 1959 году гостиницы и аналогичные по типу учреждения имели в своем распоряжении 15 000 мест. Количество мест в учреждениях типа гостиницы в Будапеште и в районе Балатона в значительной мере увеличилось.

В гостиницах и учреждениях аналогичного назначения в 1959 году останавливалось 1,3 млн. человек, которые провели здесь 2,6 млн. дней. Численность останавливавшихся в гостиницах лиц по сравнению с прошлым годом возросла на 9, а количество проведенных ими в гостиницах дней, на 11%.

Численность останавливавшихся в гостиницах иностранцев в 1959 году увеличилась на 54, а количество проведенных ими дней на 40%. Около 50% останавливавшихся в гостиницах лиц были граждане дружественных стран, пребывавшие в Венгрии.

Средняя продолжительность пребывания в гостиницах у венгерских граждан составила 1,9 дней, а у иностранцев 3,6 дней. В прошедшем году наблюдалось дальнейшее повышение оборота в связи с платным отдыхом, организованным предприятием иностранного туризма у частных хозяев в местностях курортного характера. В прошлом году в гостиницах на побережье озера Балатон отдыхающие провели 203 000 дней, а у частных хозяев, охваченных системой платного отдыха организованного предприятием иностранного туризма — 374 000 дней.

FOREIGN TOURIST TRAFFIC AND THE HOTEL SITUATION
IN 1958—1959

Summary

Comparing the data for 1958/59 with the estimated data of Hungary for 1937 our active tourist traffic reached 50 %, of the 1937 figure and our passive tourist traffic was about the same as in 1937. Also the number of transit visitors shows a strong increase. On the international level, however, our tourist traffic figures are still rather low.

The people's democracies account for 80—90 % of the total traffic but during the last years the share of the capitalist countries has also increased. The pattern of our tourist traffic by months is marked by strong seasonal fluctuation with 53—56 % falling on the summer months. If examining the purpose of travelling we find visits to relatives constituting the majority, (they amount to 40,3 % in the active and 58,2 % in the passive traffic) but the share of conducted tours and recreation trips is steadily increasing. The growing number of official trips reflects the consolidation of economic and cultural relations.

Foreigners spend on average 16 days in this country, with the Hungarians spending 20 days, on average, abroad. The increasing ratio of conducted tours tends to diminish the average term of stays abroad.

Hungary's tourist centre is Budapest, 56,6 % of the foreigners having visited it in 1959, but also the importance of Lake Balaton is growing: 16 % of all foreigners spent over 48 hours there. Visits to the Danube Curve and to the hills should be given a growing importance.

The question of tourist traffic is closely interlinked with the number and quality of accommodations. In 1959 hotel-like institutions offered about 15 000 places. The places where the capacity of hotel-like institutions has shown a more considerable growth are Budapest and the Balatonshore.

At hotel-like institutions 1,3 million guests spent 2,6 million guest days in 1959. Compared to the previous year the number of guests showed a 9 % increase with that of guest days going up by about 11 %.

Compared with the previous year the foreign guest traffic of hotels rose by 54%, that of foreign guest days by 40 % in 1959. Almost half of the foreign guest traffic at hotels was made up by citizens of the friendly countries staying in Hungary.

The average term of stay of Hungarians was 1,9 days in 1959, that of foreigners 3,6 days. The last year showed a further increase of the paying-guest system at resorts. At Lake Balaton about 203 000 days were spent at hotels and 374 000 days in homes licensed under the paying-guest system.

A SZÜLETÉSEK SZÁMÁNAK ALAKULÁSA
A NÉMET DEMOKRATIKUS KÖZTÁRSASÁGBAN
A VÁROSOK ÉS A KÖZSÉGEK NÉPESSÉGÉNEK
JELLEGZETESSÉGEI SZERINT

DR. HABIL. GERHARD NULTSCH

A Német Demokratikus Köztársaság népességét vizsgálva hangsúlyozottan figyelembe kell vennünk mindazokat a tényezőket, amelyek a népesedési folyamatokat befolyásolják, így a népesség fokozott öregedését, a munkaképes korú népesség megtizedelt számát, a magas nőtöbbletet, amelyek mind a fasiszta háború, a múlt örökségei.

A lélekszáma hatással levő tényezők közül a születések számának alakulása a legfontosabb. A következőkben megvizsgáljuk a születések számának alakulását, megemlítve röviden a városi és a községi népesség elhatárolásának problémáit.